

ВОЄННІ ЩОДЕННИКИ

ВІКТОР ЧЕРНІЄНКО

**ЩОДЕННИК
ВІЙСЬКОВОГО
ЛІКАРЯ**

**ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2020**

Вечір 6 квітня 2019-го

Її ТИХИЙ ГОЛОС...

Вечеря вдома. Все як завжди: гарячий суп, чай, на столі — запашний хліб. Їм мовчки.

Уважно слухаю її голос. Проте він якось ніби віддаляється й стає майже фоновим. Зупиняюсь поглядом на невидимій точці. Сиджу зовсім нерухомо. Уповільнюється дихання. Голос ніби й далі десь проривається до мого слуху, проте тепер він зовсім позаду. Липкі думки-спогади, домінуючи, витісняють усе — і домашній спокій, і гарячу вечерю, і рідний голос. Несвідомо провалююся у страшні події війни п'ятирічної давності. І, здавалося б, цьому немає кінця. Війна всім своїм еством знову кличе мене.

Ось чую її... Вибухи... Крики поранених... Запахи горілого окопу... У горлі гіркий присмак порохових газів... Дихаю донбаським тяжким повітрям. Кожен наступний вдих уповільнює серцебиття. Дивлюся в темінь спогадів. Тягучий час смерті й безвиході, розривів снарядів і криків агонії, команди до живих і плачу за загиблими. На душі стає несамовито холодно, проте в обличчя пече пожарище передової. Відчуваю пил і мазут на побитих пальцях і пересохлі потріскані губи. Наростає несамовита спрага. Істерична спрага: хоч одну краплю води! Її безнадійна спрага — жити. Шум у вухах. Виття снарядів. Глибинний вибух — земля з деревами летить шкереберть, чергова вирва сильно димить. Печуть очі. Спроба вдихнути глибше — відчуваю, як душить і стискає.

— Віть..

Пролунало ніби з неба і яюсь зовсім спокійно та лагідно.

— Віть... — знову чую вже майже знайомий голос. Не можу ще прийти до тями.

— Віть, ти тут? — тихо і з жалістю продовжує лагідний голос...

Ковтаю гірку грудку пересохлим горлом. Повільно заплющую очі. Темрява. Нарешті пригадав — я вдома. Це все відлуння страшної війни.

Я вдома. І її тихий голос знову кличе мене, повільно повертаючи назад до дійсності. Розплющую очі. Помічаю її стурбований вологий погляд. Бліда рука злегка тримає мене за пальці. Здається, я навіть не помітив, коли випала ложка. Навколо — спокій. І лиш помітне тремтіння білої серветки в моїй руці виказує, де я щойно був...

— Як довго? — запитую.

— Усього кілька секунд. Тебе не було всього кілька секунд... Ти знову в спогадах?

Боже! Усього секунди... А ніби цілі години промайнули для мене знову там, звідки не можу ніяк вирватись.

Спокійно видихаю. Я вдома.

І лиш її тихий голос знову повертає мене до життя.

29 липня 2014-го

КОРОТКИЙ ВСТУП

Кажуть: і так нелегко було народу жити — хоч плач. А тут такі часи настали для молоді незалежної України. Прийшла болісна страшна війна, яка в 2014 році охопила відразу дві області на сході України. Окупант заводить свої численні війська й постійно підтримує їх боєприпасами та далекобійною артилерією як зі своєї, так і з окупованої території.

Хвиля за хвилею масово проходять мобілізаційні збори. Хто, як не ми, захищатиме нашу рідну Батьківщину! За покликом серця та душі йдемо боронити наш добрий народ від неочікуваного нападу сильного ворога. Численні військові колони щодня вирушають зі всієї України на схід. Нікому не віддамо Батьківщину! Перемога буде за нами!

Усі види забезпечення максимально працюють для підтримки армії в зоні антитерористичної операції.

Як і будь-яка масштабна війна, вона потребує великої кількості медичних працівників. Швидко формуються вкрай необхідні лікарсько-сестринські групи для посилення медичного забезпечення військових формувань і відправляються на різні ділянки бойових дій проведення антитерористичної операції.

Усього місяць, як я завершив майже на відмінно навчання на хірургічному факультеті Української військово-медичної академії Збройних сил України.

Йду боротися не проти війни. Я боротимусь за мир!

Вечір 4 серпня 2014-го

ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ — «ЗЕЛЬОНКА»

П'ять діб тривала наша нелегка мандрівка стареньким автобусом, мабуть, ще випуску 1970-х років, який весь час перегрівався на такій спеці й кидав хмари брудного диму в запилений душний салон.

Усіх пригод та здивувань нашої довгої дороги — відразу й не переповіси. Проте якось доїхали.

Лише першого і єдиного дня мені пощастило потрапити у військово-польовий пересувний госпіталь (ВППГ) під Новоайдаром Луганської області. На одну ночівлю. Наступного дня нас мають перекидати під Донецьк для посилення медичного обслуговування військових формувань 51-ї бригади. Там нині йдуть найтяжчі бої. Неймовірно велика потреба в медичних працівниках. Усе рухається ближче до передової. Напрямок — Іловайськ.

Проте сьогодні ми в Новоайдарі.

Маючи гарні сонячні окуляри-крапельки, високу військову кепку та хвацький вигляд старшого лейтенанта — свіжого випускника академії, я, не розуміючи, куди потрапив, чітко, по-військовому борзо керую своїми водіями та цивільними медиками при розвантаженні речей, провіанту та запасу питної води. Більшість оснащення ми отримали від простих волонтерів Рівненщини. Волонтери українського народу годують свою армію. Тутешній сильний запах збройного мастила та солярки від двигунів надає мені оман-

ливої ейфорії та гордості від усвідомлення, що я нарешті на справжній війні. Хоча чув про це лише від своїх викладачів військової справи, більшість із яких черпали власний досвід із сумнівної застарілої літератури і далі своєї учительської в наступ не ходили. А ті нечисленні співвітчизники, які справді пройшли через пекло війни, зазвичай сумно мовчали й майже нічого не розповідали зі свого реального болісного досвіду.

Про неймовірну спеку в цих місцях годі й казати. Пилюка. Вітер. І постійний гул гвинтокрилів, що по черзі підіймаються та сідають на спеціальній ділянці. Курява така, що на мить забуваю, що ми в рідній Україні. З військових літальних апаратів виносять поранених і скалічених бійців. Чути важкі стогони та болісні крики. Лунають вигуки військових санітарів та чіткі вказівки командирів.

Тут базувався чималий військово-польовий пересувний госпіталь. Кількість техніки просто вражає. Бігаю й усе роздивляюся. Необлаштовані глибокі двометрові траншеї-яруги машинного копання свідчать, що ними ще не користувалися. Як у таку стрибнути й не покалічитися? Артилерійського обстрілу тут ще не було. Територію оточує великий захисний вал із насипаної землі, викопаний трактором. Щось схоже на велике наметове містечко, тісне та людне, як мурашник. Навколо місця дислокації мікрогніздами розташовуються зенітні установки ЗПУ-23-2, замасковані пункти зв'язку та контрольно-пропускні пункти. Усе налагоджено досить серйозно й практично за всіма військовими правилами. На мить замріявся: добре було б саме тут служити військовим хірургом! Проте мій пункт призначення інший — передова. Вдячний хоч за одну ніч тут, на хорошому розкладному ліжку та ще й у просторому наметі лікарсько-сестринської групи.

Помився в імпровізованому загальному душі просто неба й знову набрався пилу. Ніби почистішавши, іду до місця куріння. Не те щоб мені дуже подобався тютюновий дим — хочу почути найсвіжіші новини з передової. Розмі-

стився на дерев'яній лаві поміж поранених солдатів та стомлених лікарів і сумлінно намагаюся набратися хоч якогось досвіду з розповідей учасників боїв.

Уразила історія пораненого солдата-артилериста про загиблого товариша з військово-польової кухні. До кульового поранення сам він служив в артилерійській батареї реактивної системи залпового вогню «Град». В обідній час із найближчої кухні їм розносили пайки та щойно зварену гречку. Його друг був хорошим кухарем і дуже доброю людиною. Завдання його — оббігати всі віддалені мінометні гнізда й роздати провіант і добавки завжди голодним артилеристам. Цього вечора артбатарея опрацьовувала досить велику ділянку противника. Тож на обід та вечерю їх ніхто не відпускав. На війні — як на війні. Перекусили чим мали — й далі до праці. Радісно помічають, що до них, пригнувшись, прямує кухар із термосами гарячої вечері. Реактивна система залпового вогню «Град» голосно реве вогнями, відправляючи численні снаряди. Залігши, усі вичікують завершення наступної відправки смертоносного пакета. І тут неочікувано одна з ракет, тільки вийшовши із запуску, розривається над самою кабіною машини «Урал», та ще й з такою силою, що розкидає все навкруги. Пощастило, що з оточення ніхто не постраждав. Практично всі уламки пішли високо в небо. Проте, як виявилось потім, один із великих шматків металу долетів аж до кухаря, який не встиг лягти на землю. На очах у всіх йому відірвало голову і бездиханне тіло важко впало на закривавлену землю... От тобі й служба майже в тилу, та ще й начеб на кухні. У смерті тут свої плани на болісний урожай важкого 2014 року.

Поранений друг загиблого кухаря, продовжуючи свою важку розповідь, тужливо затягся схованою в долоні дешевою цигаркою і гірко заплакав.

З таких страшних розповідей очевидців та поранених я черпав більшість свого досвіду для подальшої служби у пеклі війни, і це надалі збереже мені життя.

Хтось кричить, що знову привезли поранених на «Уралі». Чимдуж прямую до місця події, плануючи напроситись до місцевого хірурга на першу асистенцію. Хочу допомогти бодай чимось. На місці бачу, що машина з опущеним бортом повільно здає назад. Її тісно обступили озброєні бійці й невідомі чоловіки у напрасованих білих сорочках із дорогою фотокамерою й теками документів у руках. З відкритого «Уралу» рясно скапує тягуча червона кров. Побачене мною закарбувалося назавжди. Там, повністю оголені, лежать у крові троє чоловіків, у кожного з них — прострелене коліно і зв'язані руки за спиною. Як пояснили — це зрадники Батьківщини, які за брудні гроші противника тривалий час були на стороні східного сусіда й жорстоко вбивали наших українців. Вони й самі були дуже розчаровані у підступному брехливому ворогові й зі страхом розповідали про поденну суму оплати за всі їхні скоєні вбивства та катування.

Біжу на пошуки розгорнутого операційного «трилисника» для підготовки до оперативного втручання — первинної хірургічної обробки (ПХО). Поговорив з місцевими лікарями, повертаюсь із завданням переглянути, чи є іще якісь важкі поранення. Проте цього разу поранених я вже не знайшов. У повітрі тхнуло кров'ю, потом та болем. Запитавши, де вони, я отримав байдужу відповідь зі справжнього страшного пекла:

— Це війна, лейтенанте! Вони вже всі лежать там — у «зельонці»...

ЗМІСТ

Лист батькові	3
Вечір 6 квітня 2019-го. Її тихий голос...	4
29 липня 2014-го. Короткий вступ	6
Вечір 4 серпня 2014-го. Зелені насадження — «зельонка»	7
Ніч на 6 серпня 2014-го. Розвідувальний літальний апарат	11
8 серпня 2014-го. Полуниця без дусту	13
Вечір 8 серпня 2014-го. Марія	18
Вечір 8 серпня 2014-го. Дядько Петро	20
10 серпня 2014-го. Уперше	23
11 серпня 2014-го. Не давай йому бронезилет!	27
13 серпня 2014-го. Старобешівська лікарня	31
14 серпня 2014-го. Півхлібини	36
15 серпня 2014-го. Яма ганьби	40
16 серпня 2014-го. Отруєння водою	43
Вечір 16 серпня 2014-го. Розвідник	48
17 серпня 2014-го. Єдина ніч у наметі	52
18 серпня 2014-го. Курятина для підполковника	57
19 серпня 2014-го. Небо над Дніпром	61
20 серпня 2014-го. Терорист	64
20 серпня 2014-го. Смерть, загорнута в червоне покривало	69
20 серпня 2014-го. Евакуація вінничанина	73
21 серпня 2014-го. Нічне вартування	78
22 серпня 2014-го. Пожежа із живих людей	82
22 серпня 2014-го. Нагла смерть зі спини	89

24 серпня 2014-го. Невідомий солдат у моїй машині	93
24 серпня 2014-го. Капітан армії країни-окупанта та його два солдати	98
24–25 серпня 2014-го. День Незалежності України	101
25 серпня 2014-го. Прихований яр за ставком	106
Ніч на 26 серпня 2014-го. Солдат-поводир	111
Ніч на 26 серпня 2014-го. Нічний снайпер.	114
26 серпня 2014-го. Старі соняшники й гарбуз	117
27 серпня 2014-го. Ворожі САУ-2С7 «Піон»	120
27 серпня 2014-го. Знову наша група	124
Ніч на 28 серпня 2014-го. Жага свободи і життя	127
Світанок 28 серпня 2014-го. На дні висохлого озера	132
28 серпня 2014-го. Ми знайшли воду!	137
Вечір 28 серпня 2014-го. Дивний сон	141
Пізній вечір 28 серпня 2014-го. Молитва перед останнім довгим переходом	143
Ніч 28 серпня 2014-го. Диня на стежині для одинадцятьох голодних	149
Ранок 29 серпня 2014-го. Моторвагонне депо села Комсомольське	153
29 серпня 2014-го. Лісосмуга й тимчасово закопаний автомат	162
29 серпня 2014-го. Авіаудар по селу Комсомольське	167
Пообідній час 29 серпня 2014-го. Село Дачне	171
Проти ночі 30 серпня 2014-го. Нічна бійка	176
30–31 серпня 2014-го. Довга дорога додому	180
Ніч на 31 серпня 2014-го. Лист із теперішнього майбутнього	184